

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини

на тему: «**Стан та перспективи підвищення міжнародної
конкурентоспроможності Одеського регіону**»

Виконавець:

студент ФМЕ, гр. 64

Кузнєцов Юрій Ігорович _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Уханова Інна Олегівна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА – 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. За умов глобалізації підвищується роль регіонів, як самостійних учасників міжнародних конкурентних відносин. В даному контексті особливої важливості набуває проблема формування міжнародної конкурентоспроможності регіону як самостійного суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності. Визначення міжнародної конкурентоспроможності регіональному рівні є досить динамічним питанням та потребує постійного, цілісного моніторингу задля вирішення проблеми її подальшого підвищення. Особової актуальності дана проблема набуває в умовах приєднання України до європейського економічного простору, який характеризується високим ступенем інноваційності та конкурентної боротьби. Аналіз стану міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону та перспектив її підвищення, спираючись на вітчизняний та зарубіжний досвід дозволить економіці регіону більш ефективно інтегруватися у світовий економічний простір в якості суб'єкту міжнародних економічних відносин.

Мета дослідження. На основі дослідження, аналізу та узагальнення особливостей формування міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону розробити пропозиції щодо її підвищення.

Для реалізації мети передбачено вирішення таких *завдань*:

- дослідити сутність міжнародної конкурентоспроможності регіону та методологічні основи її формування;
- дослідити фактори формування міжнародної конкурентоспроможності регіону;
- визначити методики оцінки міжнародної конкурентоспроможності регіону;
- надати характеристику Одеського регіону як суб'єкта міжнародних конкурентних відносин;
- проаналізувати чинники міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону;
- проаналізувати міжнародну конкурентоспроможність Одеського регіону;
- розробити пропозиції щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону.

Об'єктом дослідження є процес формування міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону.

Предметом дослідження виступають теоретичні основи та організаційно-економічні рішення щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону України.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі було застосовано такі методи дослідження, як табличний та графічний методи, порівняння і прогнозування, узагальнення, методи математичної статистики та економічного аналізу.

Інформаційна база дослідження. При написанні роботи використано закони України та інші нормативно-правові документи, монографічна та наукова література, Інтернет-джерела, статистичні матеріали Одеського регіону, допоміжна література Одеського інституту проблем ринку.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 99 сторінок. Основний зміст викладено на 86 сторінках. Робота містить 18 таблиць, 17 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано статтю:

1. Кузнецов Ю. І. «Чинники міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону країни» // Міжнародна науково-практична конференція “Економіка, облік, фінанси та право: теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку”. Полтава-2020. №4 — С.11-13.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретико-методологічні підходи дослідження міжнародної конкурентоспроможності регіону»** досліджено теоретико-методологічні підходи дослідження міжнародної конкурентоспроможності регіону, методи оцінки та можливості покращення.

У другому розділі **«Аналіз міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону»** надано характеристику зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону, проведено аналіз експортно-імпортних операцій та іноземних інвестицій. Виявлено чинники, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність регіону за допомогою SWOT-аналізу. Проаналізовано міжнародну конкурентоспроможність Одеського регіону.

У третьому розділі **«Напрямки підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону»** запропоновано напрями підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону, зокрема за рахунок оптимізації підходів регулювання регіональної влади, покращення іміджу регіону, використання туристичного та ІТ потенціалу.

ВИСНОВКИ

У результаті аналізу широкого спектра теоретичних та аналітичних джерел щодо проблеми міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону та визначення напрямків щодо її підвищення зробимо такі висновки:

Враховуючи наукові доробки вчених-економістів, що досліджують проблеми міжнародної конкурентоспроможності регіону, можна визначити дану категорію як стан оптимального використання факторів конкурентоспроможності регіону в порівнянні з іншими регіонами спрямованих на досягнення економічного розвитку та зростання територіальної одиниці, здатність регіону підтримувати конкурентні позиції на світових ринках у порівнянні з регіонами інших країн – суперників шляхом оптимального використання природних та набутих факторів конкурентоспроможності,

Конкурентоспроможність регіону у загальному сенсі обумовлена конкурентними перевагами та як провідний елемент успіху, залежить та

визначається рядом факторів. Регулювання конкурентоспроможного регіонального розвитку потребує становлення комплексу цільових орієнтирів стратегічного впливу на систему регіонального виробництва, що визначатимуть точки росту у територіальній економіці у перспективі.

Серед методів визначення міжнародної конкурентоспроможності регіону можна виділити: Кількісний аналіз конкурентної стійкості, якісний аналіз умов конкурентної стійкості та аналіз кластерів

Аналізуючи ЗЕД Одеського регіону слід зазначити важливість транзитного положення. Область розташована на перехресті міжнародних транспортних магістралей, є складовою міжнародних транспортних коридорів, що створило нові можливості співробітництва у різних галузях між прикордонними регіонами Республіки Молдова, Румунії та України.

Загальний обсяг експорту товарів та послуг Одеського регіону у 2019 році становив 1384102,9 тис. дол. США. Імпорт товарів досяг рівня 1881084,2 тис. дол. США та збільшився у порівнянні з 2018 роком на 21,6%. Сальдо зовнішньої торгівлі товарами негативне: імпорт товарів перевищує експорт на 496981,3 тис. дол. США.

Прямі іноземні інвестиції на 2019 рік становили 2 356,5 млн. дол. США. За період з 2015 по 2019 обсяг інвестицій в регіон показує позитивну тенденцію. Серед країн світу лідерами прямого іноземного інвестування були: Кіпру (35,6%), Сінгапуру (17,8%), Нідерландів (7,1%) та Великої Британії (5,4%)

75% всього морського промислового потенціалу України знаходиться в Одеській області і складається з 7 портів: Одеського, “Південного”, Чорноморськ, Іллічівський, Ренійській, Ізмайльський, “Усть-Дунайськ” та Білгород-Дністровського.

Частка іноземців у туристичній схемі області становить 21% та включає гостей з таких країн: Російська Федерація – 19,62%, Молдова – 10,77 %, Біларусь – 2,40 %, Ізраїль – 1,66 %, Германія – 1,53%, Болгарія – 1,46 %, США – 1,34 %, Швейцарія – 0,58 %, Литва – 0,39 %

У 2016 році загальна частка підприємств, що займаються інноваціями збільшилася у порівнянні з 2011 роком та складає 19,45% (+23%). Однак загальна сума витрат зменшилася на 68,37% та складає 49670 тис. грн. У 2016 році підприємства витратили 6393,9 на внутрішні НДР що на 177% більше за 2011 рік. Зовнішні НДР збільшилися на 36% у порівнянні з 2011 роком.

На основі SWOT-аналізу визначено такі сильні й слабкі сторони та можливі зовнішні впливи на подальший соціальний та економічний розвиток Одеської області: ключовими факторами міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону є: потужний промисловий потенціал; потужний міжгалузевий транспортний комплекс; розгалуженість транспортної системи; членство у європейських міжрегіональних об'єднаннях, вигідне географічне розташування. Серед чинників, що стримують розвиток міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону: незадовільна структура зовнішніх інвестицій, незадовільний стан транспортної інфраструктури, обмеженість мінерально-сировинної бази, висока зношеність основних засобів та недостатнє використання ІТ-потенціалу.

Для аналізу міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону серед інших регіонів України побудовано багатокутник міжнародної

конкурентоспроможності в порівнянні з середнім значенням індексу міжнародної конкурентоспроможності регіонів України. Як свідчать результати підрахунку у 2016 році Одеська область опинилась на 3-му місці. У порівнянні з 2015 роком оцінки Одеської області зросли по всіх субіндексах. У бальних оцінках у порівнянні з 2013 роком Одеський регіон поліпшив свій результат по 7 з 12 складових конкурентоспроможності. Найбільше падіння відбулося за ефективністю ринку праці та технологічної готовності. Особливої уваги потребує підвищення інноваційної складової.

За розрахованим загальним інтегральним індексом міжнародної конкурентоспроможності Одеський регіон посідає перше місце.

На основі як державних так і регіональних документів визначено пріоритетні напрямки розвитку Одеської області

Розроблено напрями посилення конкурентних переваг у сфері морських перевезень та вантажообігу, напрямки посилення конкурентних переваг у туристичній сфері, оптимізації структури влади регіону та підвищення іміджу регіону як на національній, так і світовій арені.

Досвід багатьох країн свідчить, що важливим засобом підвищення міжнародної конкурентоспроможності регіону є кластери. Структура економіки Одеського регіону та наявний потенціал говорять про доцільності формування ІТ кластеру, що обумовлено необхідністю використання повного потенціалу Одеського регіону з метою підвищення міжнародної конкурентоспроможності.

Для підвищення показника прибутковості ІТ-інновацій необхідно сформуванню середовища для прискореного і ефективного взаємодії між учасниками ринку інформаційних технологій у вигляді ІТ-кластеру, який буде сприяти виникненню і розвитку нових інноваційних ІТ-компаній, що випускають продукти світового рівня як для України, так і для міжнародного ринку. Це, в свою чергу, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності економіки Одеської області.

Із отриманих результатів видно, що за умови дотримання вищезазначених дій за усіма розглянутими показниками, які досліджувалися спостерігається тенденція до зростання з надійністю 97% ($R^2=0.97$). За їхньої реалізації Одеський регіон створить підґрунття активної конкурентної діяльності, підвищення конкурентоспроможності як цілого регіону, так і окремих його суб'єктів, забезпечення використання повного потенціалу, що є дієвими напрямками підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону.

АНОТАЦІЯ

Кузнецов Ю.І., «Стан та перспективи підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону», кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за магістерською програмою «Міжнародні економічні відносини», Одеський національний економічний університет м. Одеса, 2020 рік.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процес формування міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону. У роботі розглядаються теоретико-методологічні підходи дослідження міжнародної конкурентоспроможності регіону, методи оцінки та можливості покращення.

Проаналізовано зовнішньоекономічну діяльність Одеського регіону, проведено аналіз експортно-імпортних операцій та іноземних інвестицій. Виявлено чинники, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність регіону за допомогою SWOT-аналізу. Проаналізовано міжнародну конкурентоспроможність Одеського регіону.

Запропоновано напрями підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону, зокрема за рахунок оптимізації підходів регулювання регіональної влади, покращення іміджу регіону, використання туристичного та ІТ потенціалу.

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність, експорт, імпорт, інфраструктура, аналіз, конкурентний потенціал, Одеський регіон.

ANNOTATION

Kuznetsov Y.I., «Condition and prospects of increasing the international competitiveness of the Odessa region», thesis for Master degree in specialty 292 «International economic relations» under the program «International economic relations», Odessa National Economic University Odessa, 2020

The master's qualification work consists of three sections. The object of the study there is a process of forming the international competitiveness of the Odessa region. The paper considers theoretical and methodological approaches to the study of international competitiveness of the region, assessment methods and opportunities for improvement.

The foreign economic activity of the Odessa region is analyzed, the analysis of export-import operations and foreign investments is carried out. The factors influencing the international competitiveness of the region are revealed by means of SWOT-analysis. The international competitiveness of the Odessa region is analyzed.

The directions of increase of the international competitiveness of the Odessa region, in particular at the expense of optimization of approaches of regulation of the regional power, improvement of image of the region, use of tourist and IT potential are offered.

Key words: international competitiveness, export, import, infrastructure, analysis, competitive potential, Odessa region.